

KANSALLISEN TEOLLISUUSSTRATEGIAN, PUOLUSTUSTARVIKETEOLLISUUDEN JA TEOLLISUUSPOLITIIKAN TARKASTELUA.

Kenraaliluutnantti, diplomi-insinööri Raimo A Issakainen

MUUTOKSET YMPÄRILLÄMME

Kohtaamme alinomaan monia suuria mahdollisuuksia, jotka ovat taitavasti naamioituneet ongelmiksi.

Näin voidaan sanoa tänäkin päivänä, joskin vanha viisas sanonta tuntuu ontolta, kun tarkastellaan kaikkea sitä, mitä toimintaympäristössämme tapahtuu. Siellä on mahdollisuuksia, siellä on pelkkiä muutoksia, mutta siellä on myös ongelmia ja uhkia.

Muutokset ovat poliittisia, taloudellisia, ympäristöllisiä, sotilaallisia, teknologisia, yhteiskunnallisia ja sosiaalisia. Niitä tapahtuu kaikilla tasoilla globaalisesti, maailmanpoliittisesti, lähialueillamme ja meillä omissa maassamme.

Sanomme, että on tapahtunut ja edelleen tapahtuu, historiallisia muutoksia. Näin on aina tapahtunut ja tulee tapahtumaan. Tuijotamme helposti ja mielellämme omaan aikaamme ja lähiajan tapahtumia, ja elämme mielestämme ainutlaatuisia aikoja. On kuitenkin muistettava, että aina on eletty niin.

Merkittävää on se, että muutosten ennustettavuus on huonoa siitä huolimatta, että on paljon tietoa, tietojenkäsittelymahdollisuuksia, kokemusta ja monitasoista kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä visioineen ja linjauksineen. Muutosfrekvenssi on kiihtyvää. Tieto tapahtumista on nopeasti globaalisesti tiedossa. Se suorastaan yllättää tiedon saajan ja käyttäjän. Muutoksiin vaikuttaminen on melkein päähidastunut. Kaikilla tasoilla käsitellään monasti kaikkia asioita sekä kansallisesti että kansainvälisesti katsottuna, ja kompromisseihin pääseminen on vaikeaa. Vasta tämän jälkeen tulevat kuvaan käytännön toimenpiteet.

Nopeita päätöksiä ja toimenpiteitä muutosten/kehityksen hyödyntämisessä tai vastustamisessa tehdään lähinnä vain kaupan ja teollisuuden piirissä markkinatalouden säännöin.

Epävarmuudet korostuvat, ja se merkitsee, että on lähinnä analysoitava ympäristön muutoksia ja niiden vaikutuksia, kartoitettava riskejä, ja tehtävä monia toimintamalleja täsmällisten ennusteiden ja sitovien toimintamallien sijasta.

Asioiden hoitajista varsin suuri määrä, olivatpa he minkä ryhmittymän, minkä tason ja minkä alan edustajia tahansa, on konservatiiveja, joiden mielestä mitään ei pitäisi tehdä ensimmäistä kertaa. Tämä tuo hitautta ja jopa mahdottomuutta tehdä nopeiden muutosten/kehityksen vaatimia päätöksiä ja toimenpiteitä nopeasti ja muutosten/kehityksen vaatimaan suuntaan.

Kun meillä Suomessa on tarkasteltu epävirallisesti ja virallisesti muutoksia ja kehitystä ja niiden vaikutuksia, on varsin vähän tarkasteltu niitä turvallisuuskysymyksinä. Olisi tärkeää, että tiettyjen alueiden muutoksissa ja kehityksessä analysoitaisiin asioita myös uhkina, ja näiden uhkien merkitystä turvallisuuskysymyksenä – turvallisuuspolitiikkana – puolustuspolitiikkana.

Jos ja kun liitymme EY:hyn, turvallisuuspoliittiset/puolustuspoliittiset ratkaisumme ja toimenpiteemme ovat maallemme entisestä poikkeavia ja paljon suurempia ja kauaskantoisempia kuin pääosa nyt kiihkeän keskustelun alla olevista kysymyksistä.

Varsin kauan erilaisia uhkia tarkasteltaessa painotus oli sotilaalliset uhat, taloudelliset uhat ja ympäristöllisen turvallisuuden piiriin kuuluvat uhat. Nyt elämme aikaa, jolloin

järjestys on taloudelliset, ympäristöllisen turvallisuuden piiriin kuuluvat ja sotilaalliset uhat. Pian elämme aikaa, jolloin painotus voi olla ympäristöllisen turvallisuuden piiriin kuuluvat, taloudelliset ja sotilaalliset uhat.

Monet uhat päätyvät kumuloitukseen ja eskaloitukseen sotilaalliseen uhkaan - niin konservatiivinen maailma edelleen on. Päädytään tai joudutaan turvallisuuden tarkastelemaan.

KANSALLINEN TEOLLISUUSSTRATEGIA

Elämme aikaa, jolloin taloudelliset ja meillä erityisesti kansantaloudelliset kysymykset ovat keskeisiä.

Taloudelliset/kansantaloudelliset vaikeudet johtavat nopeasti keskustelun teollisuuteen ja teollisuuspolitiikkaan. Tätä kautta tullaan teollisuusstrategioihin, joissa tarkastelukulmat ovat sekä kansallisia että kansainvälisiä.

Teollisuuspolitiikalla on keskeinen asema talouspolitiikan, yhteiskuntapolitiikan ja turvallisuuspolitiikan kokonaisuudessa. Vaikutuksia turvallisuuspolitiikkaan vähätellään usein, ja siitä syystä monissa hyvissäkin tarkasteluissa, muistioissa, mietinnöissä ja tutkimuksissa turvallisuuspoliittinen osa jää käsittelemättä tai sen käsittely on vähäistä.

Toisaalta tietenkin, jos maan talous on kunnossa, on olemassa toimiva teollisuuspolitiikka ja pk-teollisuudella on toimintamahdollisuudet - se sinänsä on turvallisuuspolitiikkaa. Tuollaisessa tilanteessa puolustusvoimien rahallisiin, materiaalsiin ja muihinkin resursseihin on kansallisella tasolla annettavaa.

Keväällä 1993 kauppa- ja teollisuusministeriö julkaisi kirjan "Kansallinen teollisuusstrategia". Se on kauppa- ja teollisuusministeriön linjarveto, jossa teollisuuteen vaikuttavien tekijöiden ja teollisuuspolitiikan eri osa-alueiden analysoinnin jälkeen päädytään vastauksiin keskeisiin kysymyksiin ja antamaan pohjaa tehtäville valinnoille.

Kansallisen teollisuusstrategian tavoitteita ja toteamuksia ovat mm.: Suomen pystyttävä vastaamaan lännen kilpailun ja idän kustannusten haasteisiin, teollisuuspolitiikalla on vahvistettava yleisiä edellytyksiä - ei ohjailtava ja tuettava, teollisuuspolitiikan tähtäyksen on oltava laman yli, teknologia ja koulutus ovat kasvun päätekijät, Pk-yritykset varmistavat uudistumisen ja hyvinvoinnin, ympäristönäkökohdat muuttavat yrityksiä ja teollisuuspolitiikkaa, pankkien tervehtyminen ja riskisijoittamisen lisääntyminen edistäisivät teollisuusinvestointeja.

Lähtökohtia, joiden kautta edelläesitettyyn on päädytty: Meidän on ratkaistava käsillä oleva lyhyen aikavälin kriisi ja samanaikaisesti sopeuduttava avoimeen eurooppalaiseen kilpailuun. On varauduttava teknologisen kehityksen tuomiin suuriin muutoksiin. Ongelmien kestävässä korjaamisessa teollisuuden ja teollisten yritysten rooli on keskeinen. Meidän on pyrittävä korkeaan osaamiseen ja erikoistuneiden tuotannon tekijöiden luomiseen. Täten mahdollistamme yritysten sijoittumisen ja pysymisen maassa. Tavoitellaan edelleen taloudellista kasvua. Kestävät kilpailuedut syntyvät toiminnallisesti toisiinsa liittyvien yritysten ja toimialojen muodostamista klustereista, teollisista kehitysblokeista. Teollisuuspolitiikan tulee vaikuttaa ennen muuta välillisesti yrityksen kilpailukykyä luovien perustekijöiden kautta kuten kilpailun edistäminen, tutkimuksen ja koulutuksen edistäminen ja kilpailukykyisten kehitysblokkien edistäminen mm. riskirahoituksen saatavuudella.

Teollisuuspolitiikan muuttuvasta kansainvälisestä toimintaympäristöstä todettakoon, että kansainväliset investoinnit ja yritysallianssit muuttavat kansallisen politiikan perusteita. Yrityksen kansallisuus menettää merkitystään esim. tukien myöntämisen perusteena. Kilpailu teknologiasta kiihtyy, sillä teknologiapanostus on keskeinen kasvutekijä. Tutkimuksesta ja tuotekehittelystä kilpaillaan.

Tulee olemaan ns. strategisia teollisuustoimialoja, joita kansallisesti puolustetaan. On mahdollista maailmantalouden jakautuminen yhä selvemmin kauppablokkeihin. EY-ETA -alue ja Itä-Eurooppa, Pohjois-Amerikan NAFTA -alue ja Japani KaukoIdän alueiden kanssa olisivat todennäköisiä suuria blokkeja.

Itä-Eurooppa on meille ongelma ja mahdollisuus samanaikaisesti. Suomen teollisuuspolitiikkaa EY-jäsenyys ei juuri muuttaisi.

Teollisuuspolitiikkaan vaikuttavista muista tekijöistä, osaluista painotetaan erittäin voimakkaasti teknologian kehitystä. Uuden teknologian leviäminen ja innovaatiotoiminnan edistäminen tulisi olla yksi teollisuuspolitiikan keskeisimmistä osa-alueista. Erityisesti julkisen sektorin ja pk-yritysten tulisi lisätä aktiivisuuttaan tutkimustoiminnassa kansallisella tasolla ja kansainvälisessä yhteistyössä. Muualta saatavan teknologian soveltamista tulee nopeuttaa. Markkinointiosaamisen tulee olla teknisen tietotaidon tasolla. Koulutus on hyvinvoinnin kasvun tärkein selittäjä. Koulutukseen tehtäviä investointeja ei voi laiminlyödä. Siirtolaisuus lähialueilta lisääntyy. Nuorten hyvinkoulutettujen muuttoliike maasta kasvaa.

Logistiikka on teollisuuspolitiikkaa. Logistisilla ratkaisuilla muokataan teollista rakennetta. Energia on vientiteollisuuden keskeinen tuotantopanos.

Ympäristövaatimusten tulee olla linjassa kilpailijoiden kanssa, kärjen tuntumassa. Kustannustehokkuus on tärkeää eli entistä useammin on kannattavampaa investoida ympäristönsuojeluun muissa maissa kuin vähentää viimeisiä päästökiloja omassa maassa.

Pk-yritykset ovat taloudellisen kasvun edellytys. Suomalaiset pk-yritykset voivat menestyä vain mikäli ovat kilpailukykyisiä. Kilpailukyky on teknologiaa, markkinointia, liikkeenjohtotaitoa ja informaatiota markkinoilta.

Pankeilla on keskeinen merkitys esim. pk-yrityksiä perustettaessa. Innovaatiotoiminnan rahoitustuki on perusteltua - ei muuta suoraa tukea.

Valtion yhtiöt ovat suuri voimavara. Valtionyhtiöiden toimintayksiköitä ja omistusosuuksia uudelleenjärjestelemällä on mahdollista aikaansaada entistä kilpailukykyisempiä yrityskokonaisuuksia.

PUOLUSTUSVOIMAT JA TEOLLISUUS

Teollisuuspolitiikka on puolustushallinnossa/puolustusvoimissa osa materiaalipolitiikkaa ja materiaalipolitiikka taas puolestaan osa materiaalihallintoa.

* Materiaalihallinto on keskeisesti materiaalipolitiikkaa, materiaalin koko elinkaaren ajan toimenpiteitä/toimintoja ja taloushallintoa.

Materiaalipolitiikan tavoitteena on varustaa rauhan ja sodan ajan puolustusvoimat määrävahvuisella sotavarustuksella ja materiaalilla kaikkiin eri toimintoihin ja tilanteisiin nyt ja tulevina vuosina.

Teollisuuspolitiikka voidaan määritellä seuraavasti: Puolustustarviketeollisuus on osa kansallista teollisuusstrategiaa. Puolustusvoimien materiaalitarpeet ja toiminnot edellyttävät, että maassa on puolustustarviketeollisuutta ja puolustusvoimilla puolustushaarojen ja toimialojen laitoksia.

Puolustusvoimat tukee keskeisesti puolustustarviketeollisuuden säilymistä Suomessa.

Teollisuus vastaa keskeisesti puolustustarvikkeiden teollisesta tuotannosta. Puolustusvoimien laitokset keskittyvät hankintaan, varastointiin, ylläpitoon ja kriisajan tuotannon toimintaan. Puolustustarvikkeita tuottavan teollisuuden tulee olla siten organisoitu ja/tai integroitu kotimaassa/ulkomailla, että sillä on toimintamahdollisuudet kotimaassa ja kansainvälisessä yhteistyössä ja sen tulee kytkeytyä kehitysblokkeihin eli teollisiin klustereihin.

Puolustusvälineteollisuuden kilpailukyvyyn lisäämiseksi tuetaan yrityksiä uuden teknologian saamisessa ja hyödyntämisessä, tutkimus- ja koetoiminnassa, tuotekehityksessä ja viennin lisäämisessä. Puolustusvälineteollisuutemme taso pyritään kohottamaan länsieurooppalaiselle tasolle vuoteen 2000 mennessä suppeilla erikoisaloilla ja riittävän korkeatasoisin tuottein.

Edellä esitetyn kaltainen teollisuuspoliittinen tavoitteen asettelu vaatii perusteluja. Ns. klassisia perusteita "tietyn materiaalin valmistukseen, tietyille kapasiteeteille ja tietyn tasoiselle tuotannolle" ovat mm. seuraavat:

On paljon yksittäisiä tuotteita, materiaalia ja tuotantoa, jotka ovat välttämättömiä kansallisena henkivakuutuksena. Tällöin ei välttämättä ajatella sotaa. Äkilliset heilahdukset maailman herkässä teollisessa ja kaupallisessa kentässä voivat tuntua esim. jyrkkinä hintojen nousuina ja aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia ja hankalia tilanteita.

Historian ja nykypäivän kokemukset ja opit puoltavat "tiettyä omavaraisuutta". Itsenäisen puolueettoman maan uskottavuuteen kuuluu omavaraisuutta. Olosuhteemme ovat jossain määrin moneen muuhun verrattuna "erikoisia". Pieni ihmismäärä laajassa maassa, jossa on pitkä talvi, paljon pimeää aikaa, peitteinen maasto ja runsaasti vesistöjä.

Eräitä massakulutuspohjaisia materiaaleja ei ole riittävästi varastoissa. Tällaisesta materiaalista ja tietyistä erikoismateriaalistakin tulee olla riippumattomuutta ulkomaisista toimittajista. On pystyttävä korvaavien tuotteiden tuotantoon.

Puolustustarviketeollisuus työllistää. Sillä on ollut ja edelleen on suuri valmius ohjata nopeasti tilauksia teollisuudelle.

Keskeistä puolustustarviketeollisuuden olemassa oloa ajatellen ovat tietenkin puolustusvoimien rauhan ajan ja erilaisten kriisitilanteiden materiaaliset tarpeet, materiaalin valmius ja sen kehittäminen. Oleva materiaali ja olevat ylläpidon resurssit ovat todellista valmiutta. Nyt hallussa oleva materiaali on keskeisin osa 2000-luvun alkuvuosikymmenien materiaalia. Sen elinkaaren ylläpito on turvattava ja sen modernisointiin on oltava valmiutta. On oltava tietoa, taitoa ja osaamista.

Edellä esitetyn kaltaisia sanontoja ja sanoja kuten vakuutus, omavaraisuus, uskottavuus, erikoisolosuhteet, riippumattomuus, korvaavat tuotteet, valmius, materiaalin elinkaari jne. ei esiinny kansallisessa teollisuusstrategiassa. Tämä on suuri puute strategisessa tarkastelussa ja selittynee vain osin sillä, että strategiaa on ajateltu uudemmalla tavalla, linjanvetona ja eräisiin kysymyksiin vastauksena sekä pohjana valinnoille.

Käytännössä strategian lopullisten tavoitteiden saavuttaminen on keskeisesti teollisuusvetoista.

Toimintaedellytysten edistämisen hyödyntäminen edellyttää klusteriajattelun jälkeen myös toimialakohtaista tarkastelua ja edellä esitettyjen konservatiivisten sanontojen ja sanojenkin käyttöä sekä strategiaa ohjaavia kannanottoja myös niihin.

Toisiinsa kietoutuneiden teollisten kehitysblokkien eli klustereiden avulla eteneminen, niiden hyödyntäminen on puolustusvoimien tarpeita ajatellen erinomainen asia. Tämän tyyppistä etenemistä on jo yritetty ajaa eteenpäin puhumalla teollisuuden ripustautumisesta toisiinsa yhteisillä toisiaan tukevilla aloilla.

Vaikka asioita ajatellaan uudella tavalla ja on ajateltava sekä muutettava asenteita vahvasti 2000-lukua ja EY:tä ajatellen, ei kuitenkaan ole syytä olla käyttämättä vanhoja sanoja ja sanontoja tulevan suunnittelussa kuten turvallisuus, omavaraisuus, kansallinen etu, valmius jne. Maailma kehittyessäänkin edellyttää, että pieni kansakunta muistaa mitä nämä sanat merkitsevät.

Puolustusvoimienkin teollisuuspoliittisen ajattelun on oltava entistä avarampaa. Organisaation tarkistusten yhteydessä, rationalisointitoimenpiteitä suunniteltaessa, materiaalin valmiuden ylläpitämisen ja kehittämisen sekä 2000-luvun vaatimusten ja mahdoli-

suuksien tarkastelun yhteydessä uusia ajatuksia on jo kirjattu merkittävästi. Kansallinen teollisuusstrategia tukee näitä ajatuksia. On selvää, että teollisuuspoliittisen ajattelun ja toimenpiteiden on oltava linjassa kansallisen teollisuusstrategian kanssa.

Eräässä vaiheessa kirjattiin tätä "avarampaa katsantoa" seuraavasti:

On oltava entistä enemmän yhteistä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Kyse on Suomesta. On olemassa vain kansallisia resursseja, jotka ovat yhteisessä käytössä eri tilanteissa. On nähtävä selkeästi, mitkä ovat puolustusvoimien tehtävät ja mitkä ovat teollisuuden tehtävät. Eri yhteistyöosapuolien on tehtävä sitä, mitä ne osaavat. Teollisuudella on kiistaton tärkeä merkitys kaikille puolustushaaroille ja niiden laitoksille rauhan aikana ja kriisien aikana. On turvattava keskeisimmän puolustustarviketeollisuuden säilyminen maassa. Kansainvälinen yhteistyö- kansainvälistyminen, mukanaolo ulkomailla on mahdollista vain teollisuuden toteuttamana. Integroituminen sisällä ja ulos, EY-valmiuden rakentaminen, vastakauppojen hyödyntäminen ja uusien teknologioiden hyödyntäminen edellyttävät teollisuuden sitoutumista tähän. Puolustusvoimien ja maan edun mukaista on pitää teollisuuden omistajatahot sotataloudellisessa - teollisuuspoliittisessa vastuussa mukana. Vaihtuvat suhdanteet (mm. puolustusvoimien tilauskanta) edellyttävät, että teollisuudella on oltava muutakin tuotantoa kuin sotilastuotteet. Ripustukset perusteollisuuteen metsään, metalliin ja kemiaan. On päästävä laitteiden ja järjestelmien kokonaisvastuullisiin toimituksiin - toimittajavastuuseen. On oltava mukana ja tuettava tuloksia tuottavaa tutkimusta, kehittämistä, koetoimintaa, tuotekehitystä ja markkinointia.

Tätä näkemystä on edelleen tarkennettava ja realisoitava kansallista teollisuusstrategiaa vastaan ja erityisesti teollisuus on saatava mukaan klusteriajatteluineen.

Puolustusvoimien laitosten ja puolustustarviketeollisuuden työnjakoon vaikuttavat mm. puolustusvoimien tarpeet, resurssit, valmiudelliset tekijät, teollisuuden organisoituminen ja teollisten kehitysblokkien eli klustereiden toiminta. Puolustusvoimien hankintojen kotimaisuusasteen tulisi olla jatkossakin 40-60%. Hävittäjähankintojen keskeisimpinä vuosina tästä tavoitteesta jouduttaneen tinkimään. Tutkimusta, kehittämistä, koetoimintaa ja tuotekehitystä suunniteltaessa ja toteutettaessa puolustusvoimien tarpeet ovat määrääviä kuitenkin myös puolustustarviketeollisuuden tulevaisuutta palvelevia. On oltava vahva yhteistyö teollisuuden ja muiden tuotekehitystä tukevien osapuolien kanssa järjestelmän/ tuotteen kehittämiseksi markkinavalmiuteen asti.

Kokonaisresurssien vähäisyys, olevan materiaalin ylläpito, uudet rakenneratkaisut, voimien yhdistäminen, ulkomainen yhteistyö ja investointien kehittäminen painottavat sitä, että puolustusvoimien laitosten tulee keskittyä materiaalin ylläpitoon ja niihin teknillisiin toimintoihin, joita teollisuudessa ei tehdä. Toimintoja, erityisesti uustuotantoa on tarkoituksenmukaista siirtää teollisuudelle. Osaaminen ja tieto säilyvät tätäkin kautta Suomessa. Raha liikevaihtoveroineen kiertää Suomessa. Puolustusvoimien materiaalin kehittämisen ja tuotannon painopistealueilla tulee tukea nykyistä vahvemmin tutkimustuotekehitystä 2000-luvun järjestelmiä, kotimaisuusasteen nostamista ja vientiä ajatellen. On oltava jalat tukevasti maassa mahdollisuutemme ja resurssimme muistaen. Ei kuitenkaan saa aliarvioida mahdollisuuksiamme kansallisesti ja kansainvälisesti. Olemme osanneet ennenkin ja osaaminen sekä mukanaolo ovat eräitä elinkysymyksiämme. Investoinnit uuteen tuotantoon ja tuotantolinjojen uusintaan tulee tehdä teollisuuspainotteisesti. Pääsääntöisesti teollisuuden tulee itse tehdä investoinnit, jotka ostajat maksavat tuotteiden/ järjestelmien hinnoissa.

Puolustusvälineteollisuuden vientiä on tuettava referenssikäyttäjänä ja on autettava vientilupamenettelyn edelleen kehittämisessä selkeäksi, nopeaksi ja vientiä mahdollistavaksi. Järjestellään puolustustarviketeollisuuden mukana oloa vastakaupoissa. Hoidetaan

ja sovitaan uuden teknologian siirtoon liittyviä kysymyksiä ja saatetaan omat kansainväliset kontaktit myös puolustusvälineiteollisuuden käyttöön.

Edellä esitetty merkitsee, että on tarkennettava kriisiajan hankintasuunnitelmat mm. teollisuuden vastuiden kohdalta eri tilanteissa - teollisuuden suuremmalle vastuulle.

Edellä esitetyt ajatukset teollisuuspolitiikasta puolustustarviketeollisuutta ajatellen ovat muotoutuneet ennenkuin KTM:n Kansallinen teollisuusstrategia julkistettiin huhtikuussa 1993. Jos näitä molempien ajatuksia vertailee keskenään joitakin kohdilta on todettavissa mm. seuraavaa:

Perusfilosofiat ovat linjassa keskenään. Puolustushallinnossa/puolustusvoimissa on ollut oikea visio. On ajateltu oikein keskeisiä linja-asioita.

Ehkä vielä kerran voi tarkastella puolustustarviketeollisuuden olemassaolon mahdollisuuksia -tarpeellisuutta. Teollisuusstrategiaa vastaan tarkastellaan lähinnä mahdollisuuksien kannalta. Tarpeellisuus tulee esille lähinnä puolustusvoimien tarkastellessa perusteita puolustustarviketeollisuudelle.

Tuotantotoimintaa ajatellen mahdollisuuksia on. On toimiva infrastruktuuri, koulutettua työvoimaa ja korkeatasoinen teknologinen perusrakenne. Suurtuotannon edut eivät ole itsestään selviä. Pienen maan pienimuotoisella tuotannolla on mahdollisuutensa. Kilpailuedut on luotava itse. Tähän asti olemme tietyillä alueilla pystyneet tähän - jatkossakin tähän on pystyttävä. Puolustusvoimien tarvitsemissa tuotteissa ja järjestelmissä on runsaasti klusteroituneen teollisuuden yhteistyöhön sopivaa tuotantoa. Laitteet ja järjestelmät, joita puolustusvoimilla on ja mitä 2000-luvulla tarvitaan ovat teknologiaintensiivisiä - paljon high-tech:iä. Teknologian taso puolustusvoimissa nousee. Uudet toimitettavat tuotteet ja järjestelmät pitävät tästä huolen ja pakottavat siihen. Tarkoituksenmukaista on, että tämä teknologinen kehitys - teknologian siirto hyödyntyy teollisuuteemme ja toisaalta teknologinen kehitys teollisuudessa hyödynnetään puolustusvoimien suuntaan tarpeiden vaatimalla tavalla.

Pk-yritykset ovat tärkeä kasvun edellytys. Puolustustarvikkeita tuottavat yritykset uudelleen organisoituneinakin ovat pk-yrityksiä. Suomalaiset pk-yritykset menestyvät, jos niillä on teknologiaa, markkinointia, liikkeenjohtotaitoa ja informaatiota markkinoilta. Puolustustarvikkeita tuottavat yritykset tarvitsevat nykyistä enemmän osaamista markkinoinnissa ja informaatiota markkinoilta.

Mahdollisuuksia heikentävät monikansallisten yritysten toiminnat monellakin tavalla, ellei ole niiden kanssa yhteistyössä. Riskialtis huipputeknologia asettaa pienen maan yritykset liian kovan tutkimus- ja tuotekehityspanostuksen eteen. Puolustusvälineiteollisuuden tuotteista voitaneen meillä sanoa, että ne ovat ongelmallisia tuotteita. Puolustusvoimillemme tulevat määrät ovat pieniä ja viennin osuus on ollut viime vuosina vaikuttamattoman vaatimatonta. Yritykset eivät ole voineet riittävästi panostaa tutkimukseen ja tuotekehitykseen, sillä pienen liikevaihdon kautta ei synny rahoitusmahdollisuuksia. Mahdollisuuksia kuitenkin on, mutta "nykyisellä menolla" mahdollisuuksia ei voida hyödyntää. Niinkuin kansallinen teollisuusstrategia toteaa vaaditaan uutta ajattelua, uusia asenteita, uusia toimenpiteitä.

Puolustusvoimissa teollisuuspolitiikkaa tarkasteltaessa niinkuin pääosin muidenkin asioiden tarkastelussa on selvästi nähtävä erilaiset uhat, joita vastaan on oltava suunniteltuja toimintoja. On käsiteltävä kaikki tilannemallit rauhan ajasta sotatilanteeseen. Kun tällaista tarkastelua tehdään - puhutaan turvallisuudesta, valmiudesta ja kriisien kestokyvystä - joudutaan usein taloudellisesti edullisimpien ratkaisujen ulkopuolelle. Näin tulee mitä luultavimmin jatkossakin olemaan. Ei tosin aivan entisen kaltaisena. Moni nykyinen ajattelu- ja toimintamalli hylätään ja käytetään realistisempia, hieman suuremmalla riskillä toimivia, taloudellisilla tekijöillä optimoituja ja enemmän kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä sisältäviä toimintamalleja. Turvallisuudesta, valmiudesta ja kriisien kestokyvystä on vielä ainakin toistaiseksi huolehdittava itse.

Puolustusvoimien edun mukaista on, että kansallisella tasolla teknologinen kehitys etenee. Se teknologia, joka maahan syntyy perusteellisuudelle ja siihen liittyvää teollisuutta varten tarjoaa riittävän paljon puolustusvoimien materiaalsen valmiuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Tämä edellyttää, että teknologian suhteellinen taso muihin verrattuna on 2000-luvullakin samaa, mitä se on nyt. Teknologian kehityksen suunta vaikuttaa puolustukseen.

Teknologiaohjelmien kehittämistoimikunnan tammikuussa 1990 jättämässä mietinnössä esitetyistä teknologiaohjelmista ovat puolustusvoimille keskeisiä elektroniikka-komponenttien kehittyneet sovellutukset, kemiallinen synteositeknologia, uudet valmistustekniikat ja tietokonetuettu suunnittelu, kehittyneet informaation käsittelyjärjestelmät, uudet konstruktiomateriaalit tietotekniikan tuotteissa ja tietoliikennetekniikka.

Kansallisen innovaatiojärjestelmän kehittäminen antaa varmasti paljon myös puolustusvoimille. Järjestelmän keskeisinä osina mainitaan yritykset ja yritysorganisaatiot, yritysten väliset suhteet, rahoitusjärjestelmän instituutiot, julkisen sektorin tutkimus- ja koulutusjärjestelmät sekä tutkimus- ja kehitystyön organisointi ja tuotannon tutkimusintensiivisyys. Puolustusvoimiakin ajatellen puolustusvoimien on entistä paremmin ja tehokkaammin tarkasteltava ja hyödynnettävä järjestelmää kokonaisuutena. Puolustusvoimienkin on nähtävä järjestelmä ns. dynaamisena. Joitakin tuloksia tulee nopeasti, osa tuloksista tulee myöhemmin melkein huomaamatta ja osa tuloksista on aineettomia, mutta silti pitkällä tähtäyksellä positiivisesti vaikuttavia.

Koulutuksen merkitys/tärkeys tiedetään puolustusvoimissa. Siitä ei millään tasoilla eikä missään tehtävissä voida enää tinkiä. Kansallisessa teollisuusstrategiassa sanotaan "Koulutus on teollisuuspolitiikan tärkeimpiä osa-alueita". Puolustusvoimien puolelle tämän voisi hieman laajentaen tulkita näinkin: Tulevaisuutta ajatellen on keskeistä, että materiaalihallinnon koko kentällä olkoon se sitten teollisuuspolitiikan alaa, järjestelmien tai laitteiden elinkaaren ylläpitoon liittyvää toimintaa tai taloushallintoa on koulutus aina hoidettava - on osattava, on oltava taitoja. Vain sillä me selviämme kansainvälisessä yhteistyössä ja omien asioittemme hoidossa.

Logistiikka tulee nähdä puolustusvoimissa myös osana sen teollisuuspolitiikkaa. Logistiikka on paljon muutakin puolustusvoimissa. Puolustusvoimien koko liikkuvuus maalla, merellä ja ilmassa on logistiikkaa. Kriisit ratkaistaan oikea-aikaisilla materiaaliavustuksilla kriisipaikkaan. Logistiikalla on merkitystä mm. tarkasteltaessa puolustusvoimien laitteiden ja teollisuuden työnjakoa eri tilanteissa uustuotannon, korjaavan tuotannon (huollon) ja materiaalikuljetusten osalta. Logistiikan kustannuksiin puolustusvoimien tulee kiinnittää huomiota (varastointi, pääomakustannukset, kuljetus, pakkaus, hallinto) samoin yhteistyöhön tällä alueella muiden organisaatioiden kanssa.

Puolustusvoimia koskee myös ympäristöä ajatellen säästävän tekniikan soveltaminen tuotteen/laitteen/järjestelmän koko elinkaarta ajatellen.

Jo usean vuoden ajan on puolustusministeriön johdolla ja toimenpitein pyritty yritysrahoituksen kehittämiseen eräiden keskeisimpien puolustustarvikkeita tuottavien yritysten kohdalla. Vaikuttaa siltä, että tuossa työssä onnistutaan. On myös osoittautunut, että tuossa työssä valtion yhtiöt ovat keskeinen voimavara, jonka pohjalta yritysrahoituksen muutos saadaan liikkeelle. Kaikenkaikkiaan on kuitenkin muistettava, että yritysrahoituksen kehittämisessä teollisuudella itsellään on keskeinen rooli. Suurin asiantuntemus on siellä ja teollisuudella itsellään on jatkossa vastuu toiminnasta, kannattavasta toiminnasta.

Kansallinen teollisuusstrategia -julkaisussa suoritetussa klusterianalyysissä tarkoitukseksi on herättää yritykset pohtimaan omaa kilpailuympäristöään, minkälaisessa yritysverkossa ne toimivat, muodostuuko siitä klusteri ja miten klusterissa toimivat yritykset luovat kilpailuetuja toisilleen.

Vahvana klusterina on mainittu metsäklusteri. Keskivahvoina klustereina on esitetty perusmetalliklusteri ja energiaklusteri, potentiaalisina klustereina telekommunikaatioklusteri, ympäristöklusteri, hyvinvointiklusteri ja kuljetuksen klusterit.

Puolustushallintoa/ puolustusvoimia kiinnostaa monet näistä klustereista. Eikä vain kiinnosta, vaan tulee olla aktiivisesti mukana synnyttämässä niitä. Puolustusvoimien materiaaliset tarpeet joltakin klusterilta eivät välttämättä ole suuria, mutta kuitenkin merkittäviä. Lisäksi puolustusvoimat tunnetaan vaativana asiakkaana, se voi olla pilottiasiakkaana ja referenssikäyttäjänä. Keskeistä ovat myös tutkimuksen, kehittämisen, koetoiminnan, tuotekehityksen ja koulutuksen yhteistyömahdollisuudet ja panostus niihin. Puolustusvoimien tarvitsemat high-tech tuotteet ja järjestelmät edesauttavat teknologian kehitystä ja vastakauppoihin liittyen tuovat teknologian siirron mahdollisuudet klusterin yrityksiin. Puolustusvoimien mukanaolon tulisi samalla olla dynaamisen innovaatiojärjestelmän kehittämistä ja kansallisen innovaatiojärjestelmän kansainvälistämistä.

Puolustusvoimien/ puolustushallinnon tulee aktivoitua erityisesti metsä-, metalli-, telekommunikaatio-, kuljetus- ja hyvinvointiklustereihin. Näiden alueilla on yhteistä muihin annettavaa ja saatavaa. Esimerkiksi metsäklusteriin puolustusvoimilla on liittyviä metsäajoneuvoihin, erilaisiin mittauslaitteisiin, prosessiautomaatioon ja kuljetuksiin. Monet prosessiteollisuuden mittaus- ja valvontalaitteet sekä maastossa käytettävät mittauslaitteet ovat perustoiminnoiltaan puolustusvoimien käyttämien tiedustelu-, valvonta- ja mittauslaitteiden kaltaisia. Ne ovat korkeatasoista optoelektronikkaa. Puolustusvoimat on aina ollut erikoismetallin käyttäjä, erityisesti erikoisterästen (ammukset, panssarointi jne). Täällä on ripustuksia perusmetalliklusteriin. Telekommunikaatioklusteri laajasti ottaen on eräs keskeisimpiä alueita, jolta puolustusvoimien tulevaisuuden tarpeet ovat merkittäviä. Puhumme silloin tiedustelun, valvonnan ja tulenkäytön laitteista. Johtaminen ja tiedonsiirron laitteet ja järjestelmät kuuluvat tänne. Edelleen siihen kuuluvat tutkajärjestelmien osat ja optoelektronikka, jopa mekatroniikan alueita. Laitteiden ja järjestelmien luettelo on pitkä. Näiden laitteiden ja järjestelmien alueella on jo nyt merkittävää osaamista ja tuotantoa. Yritysten välistä yhteistyötä todella kaivataan, jotta saataisiin kriittisen koon ylittävää toimintaa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Kuljetuksen klusterit tulisi nähdä ehkä laajempanakin mitä Kansallinen teollisuusstrategia -julkaisussa on esitetty. Kyse olisi useammasta klusterista. Kumi- ja rautapyörillä sekä teloilla kulkevat maa-ajoneuvot (vast) tuotannollisena, aliurakointipalvelu, transitio-liikenne jne. klusterina. Laivanrakennus vastaavasti liikenne-, risteily- ja transitio-liikenne palveluineen omana klusterinaan. Ilmaelementti hieman vastaavasti. Puolustusvoimat on aina ollut näillä alueilla keskeinen asiakas kotimaisiin yrityksiin mitä monimuotoisimmalla tavalla ja pyrkinyt vetämään yrityksiä yhteistyöhön sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Hyvinvointiklustereihin puolustusvoimat toisi omana panoksenaan vaativana asiakkaana ja alan kehittäjänä mm. kenttälääkinnän - katastrofilääkinnän.

MATERIAALINEN VALMIUS

Puolustusvoimien materiaallinen valmius on sotataloutta ja huoltoa.

Sotatalous käsittää ne sotilaalliseen maanpuolustukseen kuuluvat toimenpiteet, jotka liittyvät puolustusvoimien varusteiden hankintaan ja valmiuden luomiseen niiden saamiseksi eri tilannevaihtoehdoissa.

Huolto on puolustusvoimien rauhan ajan toimintojen sekä puolustushaarojen ja aselajien sodan ajan taistelukelpoisuuden kehittämistä ja ylläpitoa.

Sotatalous on keskeisesti kansallista teollisuusstrategiaa puolustusvoimien näkökulmasta painotettuna. Se on teollisuuspolitiikkaa, jossa on mukana turvallisuusaspekti ja sen on oltava aktiivisempaa toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi kuin vain linjanvetoa.

Huollon puolella erityisesti kunnossapidon, korjauksen ja kuljetusten kohdalla on paljon painoa teollisuuspolitiikalla.

Materiaalisen valmiuden ylläpito ja kehittäminen ovat riippuvaisia käytettävistä resursseista ja teollisesta pohjasta. Teollisuuspolitiikan onnistumisella on siten keskeinen merkitys siihen miten valmius kehittyy. Teknologisella kehityksellä tulee olemaan aikaisempaa suurempi merkitys materiaalisen valmiudelle.

Resursseista on raha keskeistä. Me täällä Suomessa emme kaikesta huolimatta ole mitään ihmeiden tekijöitä. Tämä merkitsee sitä, että meidän tulisi tulevina vuosina säilyttää sotilasmenojen prosenttuaalinen osuus bruttokansantuotteesta ja budjetista 80-luvun lopun tasolla. Näilläkin arvoilla n. 1,8-1,9 % bruttokansantuotteesta ja vajaa 5 % budjetista me käytämme sotilasmenoihin, merkittävästi eurooppalaista keskitasoa vähemmän.

Mitä turvallisuus tulevina vuosina kansallisella ja kansainvälisellä tasolla tulee maksamaan on vaikea ennustaa.

Kolminapaisen maailman voimasuhdekilpailu jatkuu ainakin maailmantaloudessa. Kuinka turvallisuuspolitiikka siinä hoidetaan selviää meitä ajatellen ainakin jossakin määrin EY ratkaisujen yhteydessä.

Minkälaiset ovat EY:n sotilaalliset voimat, tuleeko teollisten (G7) maiden sotilaallisia voimia, kuinka YK-joukkoja kehitetään ja mitä muuta tähän voi vielä tulla? Kysymyksiä on paljon ja ratkaisuja näihin on osin tehty, mutta joudutaan jatkossa vielä paljon tekemään. Maailma on varsin rauhaton ja uudenlaisia uhkatekijöitä on olemassa. Olevilla uhkilla on monasti taipumus kurnuloitua kiihtyvästi, ellei niitä hoideta kaikkia koskien epäitsekästi jostakin luopumalla.

Meillä on edelleen kaikki mahdollisuudet materiaalisen valmiutemme ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Tähän vaaditaan tahtoa ja tätä tahtoa on aina ollut silloin kun sitä vaaditaan. Tästä tuoreimmat referenssit ovat hävittäjähankinta ja Saksan kaupat.

PÄÄTÄNTÄ

Olemme hyvällä tiellä teollisuuspoliittisine linjauksinemme. Nyt on uskottava ja tehtävä työtä - yhteistyötä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Meillä on ns. menestyjän edellytykset. Niitä ovat hyvä koulutustaso ja jatkuva panostaminen työvoiman osaamiseen, korkea työmoraali, viennin kasvattamiseen suuntautunut toimintalinja, yhteiskunnallinen ja poliittinen vakaus, sovellutussuuntautunut tutkimus- ja kehitystoiminta, korkea säästämisaste, tehokas elintarvikehuolto ja pitkän aikavälin strateginen ajattelu taloudellisessa toiminnassa.

Kaikki nämä edelläesitetyt Valtion Taloudellisen Tutkimuskeskuksen Avautuva Suomi -julkaisussa esitetyt edellytykset eivät juuri nyt toimi meillä aivan "puhtaimmillaan", mutta käsissä ne meillä ovat.

Olimme missä blokissa tahansa, meillä tulee olla hiven kansallista itsekkyyttä, sillä meidän itse on hoidettava omat asemamme myös turvallisuus.

Materiaaliset valmiutemme monella hallinnon alalla ja toimintasektorilla ovat tänä päivänä tyydyttävät. On toivottava, että talous saadaan kuntoon ennenkuin nykyiset vaikeudet alkavat näkyä materiaalisten valmiusten heikentymisenä.

Topelius on sanonut: "Menneisyys on jo saanut osansa. Nykyisyys valvoo kyllä oikeuksiaan. Tulevaisuus se kuiskaa hennoin lasten äänin: Tee minun hyväkseni jotakin, minä sitä kipeimmin tarvitsen".

Näitä tulevaisuuden ääniä on nyt kaikkien kuunneltava ja tehtävä ratkaisuja ja töitä niiden hyväksi. Muistaen nyt jos koskaan vanhan viisauden "Tulevaisuus ei ole menneisyyden kaltainen eikä se tule sellaiseksi kuin luulemme ja muutokset ovat nopeampia kuin uskommekaan".

LÄHTEITÄ:

Kauppa- ja teollisuusministeriö: Kansallinen teollisuusstrategia. Tampere 1993.
Komiteamietintö 1990:2: Teknologiaohjelmatoiminnan linjat 1990-luvulle. Helsinki 1990.
Teknologian kehittämiskeskus: Teknologiakatsaus 1993. Helsinki 1993.
Tilastokeskus: Maailma numeroina 92. Helsinki 1992.
Valtion Taloudellinen Tutkimuskeskus: Avautuva Suomi. Helsinki 1993.
Härö-Karlsson-Iivanainen: Suomi Euroopassa. Jyväskylä 1993.
Michael E. Porter: Kansakuntien kilpailuetu. Keuruu 1991.
Vartia-Ylä-Anttila: Kansantalous 2017. Tampere 1992.